

ØKO-ØKONOMI

Grøn teknologi alene kan ikke redde os. Vi må også dreje på to andre håndtag, siger professor i økologisk økonomi Inge Røpke. Side 3

BESKÆFTIGELSE

Omstilling er ikke kun et spørgsmål om miljø- og klimahensyn. Den handler lige så meget om arbejdspladser. Side 4

DROP KVOTERNE

Det politiske fokus på reduktionsmål er som at lede efter nøglen, hvor der er det bedste lys, ikke hvor den er tabt. Side 6-7

STORE BANKER

Vurderer man, at en bank er for stor til sit hjemland, er den eneste løsning at gøre den mindre, mener direktør for Merkur Andelskasse. Side 13

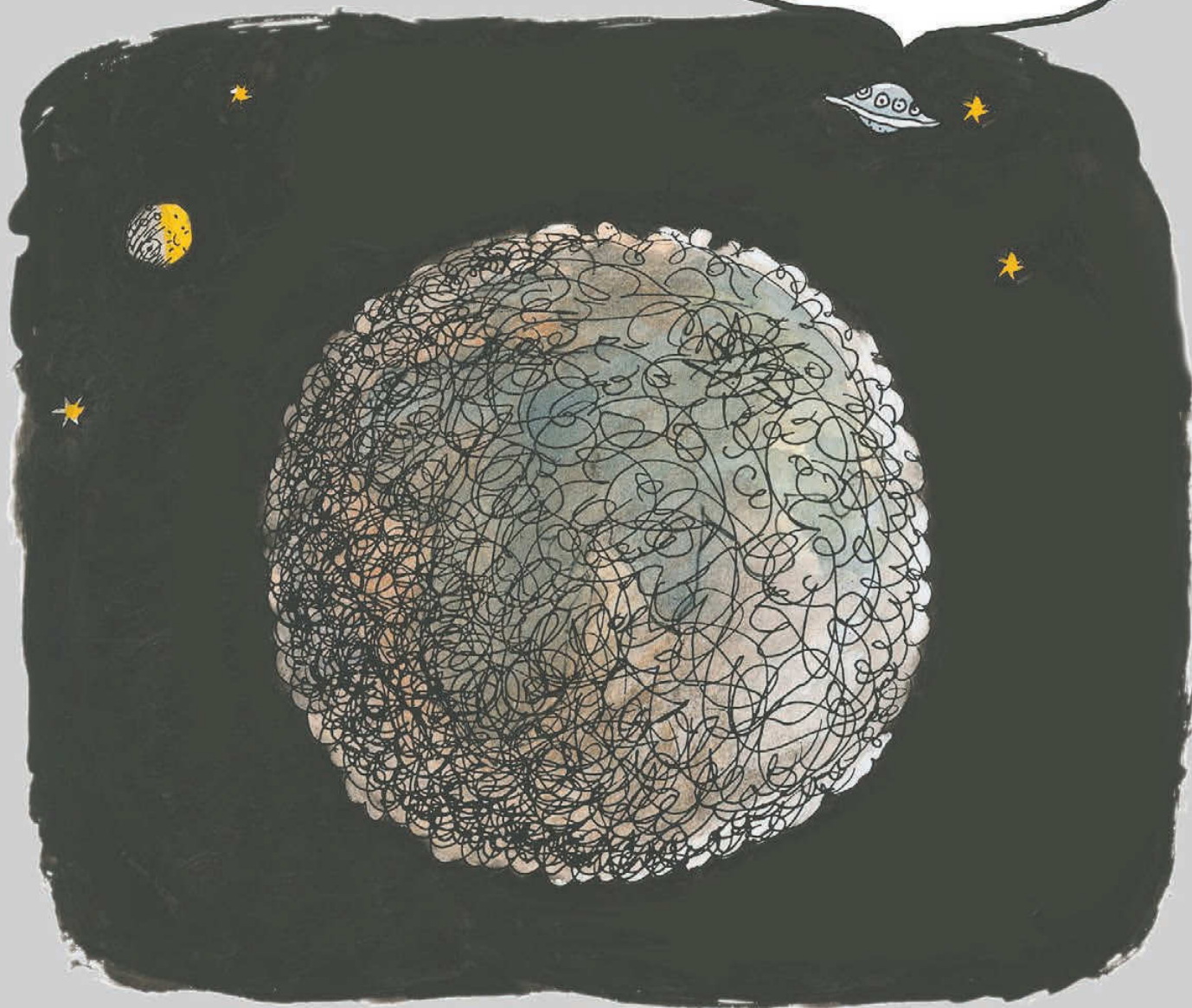
ÅRGANG 40 – NR. 1264 – OKTOBER 2013

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

Røgdudviklingen
kan tyde på
en form for
intelligent liv

Grøn omstilling

– eller går EU i sort?

Leder:

Kan EU gennemføre en grøn omstilling?

Den gode nyhed er, at EU næsten har nået målet om at reducere sit CO₂-udslip med 20% syv år før tid. Den dårlige nyhed er, at det ikke gør nogen reel forskel.

Sådan fristes man til at indlede fortællingen om EU's grønne omstilling. For selvom der er gode ambitioner – og reelle tiltag – er den store omstilling svær at se i den nærmeste fremtid. Ambitionerne drukner i modstand fra medlemslande og markeds kræfter.

I dette nummer af NOTAT kortlægges vi EU's grønne omstilling. Hvad betyder den egentlig? Kan en grøn omstilling være vejen ud af krisen? Hvad gør EU, og hvad skal der til?

Politikere og interessegrupper kan hurtigt blive enige om, at en "grøn omstilling" er nødvendig, men den betyder næppe det samme for Landbrug & Fødevarer, som den gør for Greenpeace. Derfor åbner vi bladet med at spørge professor i økologisk økonomi Inge Røpke, hvad hun mener, der skal til. Det korte svar er, at teknologisk udvikling, lav befolkningstilvækst og begrænset materiel velstand skal gå hånd i hånd.

Så langt er EU slet ikke nået. Foreløbig går kampen på, om man overhovedet skal fremme grøn teknologi midt i en krisetid. Hvis man spørger producenterne af fossile brændstoffer, er støtte til vedvarende energiteknologi uretfærdig og konkurrenceforvriden-

de. Medlemslande som Polen, Tjekkiet, Spanien og Bulgarien synger med på melodien og har fjernet deres støtteordninger til solceller og vindmøller.

Tendensen er uheldig. Den ramler sammen med tilløbet til de nye klimamål for 2030, som er nødt til at indeholde bindende mål om vedvarende energi og energieffektivisering, hvis de ikke skal ende som varm luft.

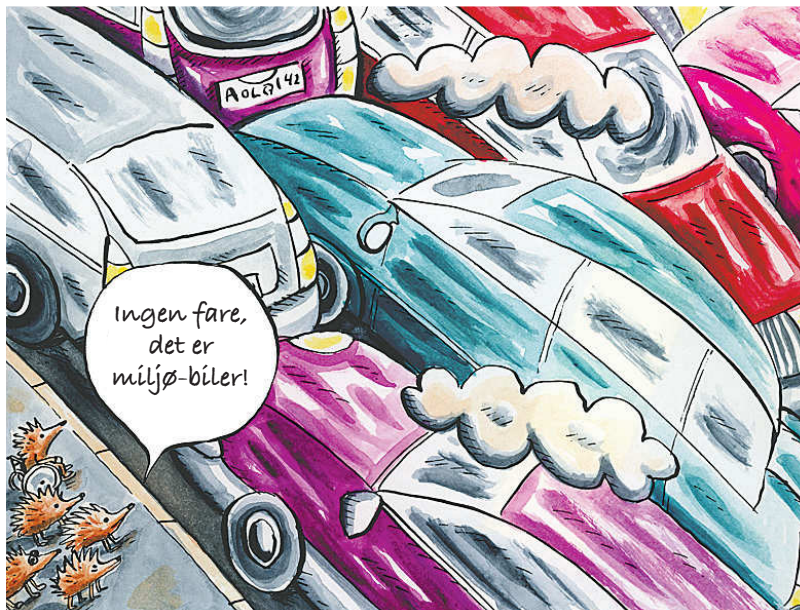
Vi lander ved spørgsmålet om hvem, der skal styre udviklingen – samfundet eller markedet? Liberale som socialdemokrater, socialister som konservative, må indse, at markedet ikke af sig selv kan sikre den grønne omstilling, Europa har brug for.

En grøn omstilling vil på sigt kunne gavne den europæiske økonomi og skabe arbejdspladser til mange af de 26 millioner europæere uden arbejde. Det burde være nok til at vække politikere, erhvervsfolk og økonomer af deres klima-slummer. For som konklusionen lyder fra klima-pioner Jørgen Henningsen på side 6-7: »Klimapolitikken er blevet talt op, men i realiteten prioriteret ned.«

Kommissionens ambitioner om grøn omstilling er i sig selv prisværdige. Men uden opbakning fra medlemslandene, er det en gratis omgang.

*Ida Zidore,
temareda ktør.*

TEGNING: ROBERT NYBERG

KOMMENDE NOTATER

November:
Hvor bestemmer EU i din kommune?

December:
Hvorfor frihandel?

Januar:
EU i grove træk.

NOTAT

– magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT,
Christiansborg, 1240 København K.
redaktionen@notat.dk

Redaktør af dette tema: Ida Zidore

I redaktionen: Staffan Dahllöf, Sven Skovmand, Finn Ellegaard, Andreas Bay-Larsen, Kenneth Haar, Therese Lihn Thomsen, Jesper Vestermark Køber, Michael Birkkjær Lauritsen og Rasmus Nørlem Sørensen (ansv.)

Øvrige bidragsydere i dette nummer:
Marie Sjødin Græsholm, Kristian Foss Brandt og Mads Torp Skafta Jespersen

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO

Abonnement: NOTAT,
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

Grafik og layout:
Ingelise Bech-Hansen, NOTAT Grafisk
ISSN: 1603-7480

NOTAT og Oplysningsforbundet DEO er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" – og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

Før kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEOs arrangementer.

Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

Inge Røpke er til daglig ansat ved Center for Design, Innovation and Sustainable Transition ved Aalborg Universitet.

Farvel til vækst og velstand?

Grøn teknologi er ikke nok. Verden har brug for, at vi også drejer på to andre håndtag, siger Danmarks første professor i økologisk økonomi.

AF STAFFAN DAHLLÖF

VELSTAND. Det er fint, at min nye computer kun bruger halvt så meget strøm som den gamle. Men hvis jeg i mellemtiden har fået en smart-phone og en tabletcomputer, så er mit samlede energiforbrug med al sandsynlighed steget.

At effektiv udnyttelse af energi paradoksal nok kan føre til et øget forbrug samlet set, bliver på økøkonom-englisk kaldet rebound (tilbageslag). Det er en af pointerne for Inge Røpke, Danmarks første professor i økologisk økonomi.

»Optimister siger, at vi kun skal interessere os for teknologien for at mindske de menneskeskabte påvirkninger på miljøet. Jeg mener, at vi bliver nødt til at se på to andre faktorer også, nemlig befolkningsstørrelse og velstand.«

De tre faktorer er del af en model, der blandt kendere forkortes IPAT (Impact = Population x Affluence x Technology).

»Befolkningstætheden i Danmark er jo meget høj. Der er ikke mere natur tilbage. Det kan ikke være et formål at vi skal være flere end 5,5 millioner danskere,« siger hun. Vi udnytter ganske enkelt ressourcerne til det yderste.

De bedste motiver

Den anden faktor, velstanden, bliver nogle gange udlagt som en moralsk bebrejdelse.

»Der er en moralsk dimension i, hvad vi kan tillade os at efterlade til kommende generationer. Der er også en moralsk dimension i fordelingen her og nu, idet vi "stjæler" fra nogle andre, primært i den tredje verden. Det er sådan markedet fungerer.«

Men moralske dimensioner er ikke

nødvendigt det samme som moralisme. Som forsker vil Inge Røpke nødig sætte en grænse for, hvordan folk må forbruge.

Hun mener heller ikke, man bare kan anklage forbrugerne for at være rene hedonister (livsnydere). Det er snarere sådan, at forbrug indgår i sociale mønstre.

»Hvis man går op i sin familie, så kan en tur til Thailand være en måde at vise det på. Jeg mener, at forbrug udspringer af de bedste moralske motiver. Men her har vi et dilemma: Det kan vi ikke tillade os!«

At isen smelter og havene stiger, er de fleste efterhånden klar over. Men klimaet er kun en af mange grænser, som miljøet sætter for den økonomiske vækst.

Der er også biologers "Millenium Ecosystem Assessment" (vurdering af økosystemerne) som FN tog initiativ til i 2000 og som dækker 24 forskellige områder – rent vand, fødevarer, skovbrug, råstoffer etc.

»Adgang til vand og jord er lige så vigtige begrænsninger som klimænderinger,« siger Inge Røpke.

Små skridt

»Mange siger, det er vigtigt at have de positive visioner. Det har jeg bare svært ved, jeg er ikke taktisk anlagt,« siger hun som svar på de lidt firkantede spørgsmål om, hvad vi skal gøre ved det hele.

»Vi er nødt til at gøre noget ved forsyningssystemerne – boliger, energi, transport, landbrug. Og så har vi fordelingen – skatter, pensioner, uddannelse. Jeg tænker nok i små skridt, spørgsmålet er så, om vi kan nå det.«

I det perspektiv, hvor relevant er EU, og den økonomiske politik EU-beslutningerne lægger op til?

»Bestemt relevant! Finanskrisen har fået sådan nogle som mig til at interessere sig for finanssektoren, for eksempel de meget små krav man stiller til bankerne. En af de helt store barrierer er, at man lader den finansielle sektor vokse uhæmmet på bekostning af den reale økonomi.« ♦

$$I = P \times A \times T$$

MILJØ-
PÅVIRKNING

BEFOLKNINGS-
TAL

VELSTAND

TEKNOLOGI

Modellen kan bruges til at vise, at der kræves MEGET store teknologiomstillinger, hvis befolkningerne bliver ved med at vokse, og velstanden ved med at øges.

Modellen blev født i 1970'erne i en debat mellem amerikanske forskere, og er siden blevet en slags standard for at beskrive, hvordan menneskelig aktivitet fører til klimænderinger og anden miljøpåvirkning.

Tankegangen bag IPAT går tilbage til den engelske økonom Thomas Malthus, som i 1798 mente, at produktionen af fødevarer aldrig ville holde trit med befolkningsøgningen, og at der derfor var grænser for vækst.

EU-Kommissionens oplæg til nye delmål for klimainsatsen i 2030 er blevet genstand for heftig debat. Den danske regering og Greenpeace advarer om, at målene risikerer at svække en reel grøn omstilling i Europa.

Kampen om de nye klimamål er gået ind

AF ANDREAS BAY-LARSEN

REDUKTION. Mens deadline for EU's 2020-klimamål nærmer sig, er kampen om den næste milepæl gået ind. Med en såkaldt grøn bog – en slags offentlig høringsrunde – har EU-Kommissionen i foråret foreløbigt spillet ud med sine ideer til mål for 2030: En øgning af målet for CO₂-reduktion til 40 procent i forhold til 1990-niveaue, og et mål om, at 30 procent af energiforsyningen skal komme fra vedvarende energi.

De to mål er dog ikke nok, lyder det fra blandt andet den danske regering. I 2020-målene var der også et mål om 20 procents forbedring af EU-landenes energieffektivitet, altså udnyttelse af energi med mindst muligt tab. Hvis EU var en bil, ville målet være, at den skulle køre 20% længere på literen.

I Kommissionens grøn bog omtales energieffektivisering kun som noget, der "eventuelt" kan indføres igen. Det skal ændres, mener den danske regering, som ser øget energieffektivitet som et afgørende element i den grønne omstilling. Problemet er, at ambitiøse mål om vedvarende energi og energieffektivitet formentlig vil betyde, at man rammer over de 40 procents CO₂-reduktion i 2030, og dermed gør det mål irrelevant. Målene for vedvarende energi og energieffektivitet i 2020-planen har således gjort, at man allerede har opnået 18 ud af de 20 procents CO₂-reduktion syv år før deadline.

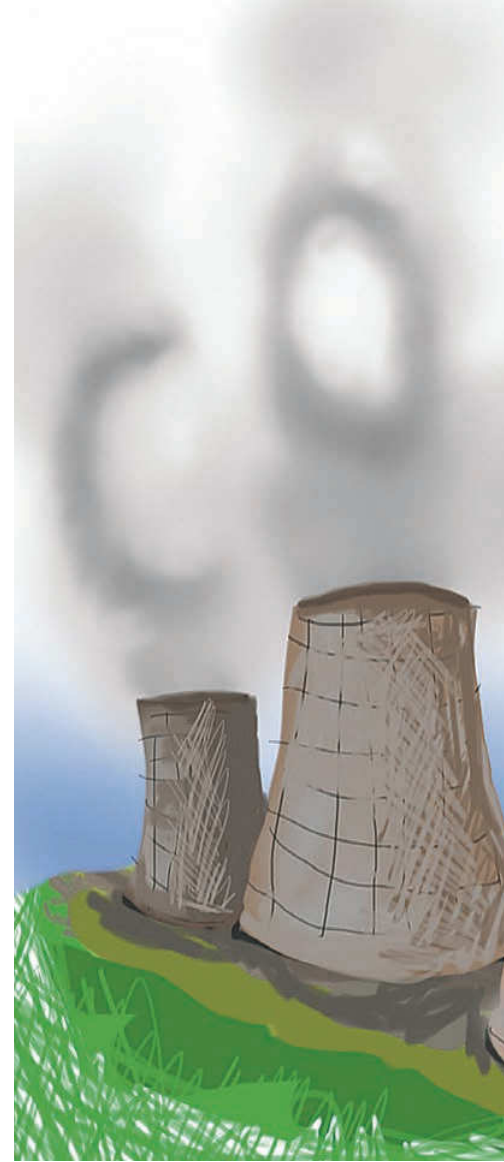
Greenpeace: Tid til opstramning

Danmark er oppe mod tunge spillere som Frankrig, der har mange atomkraftværker, og Storbritannien, der gerne vil bygge flere. Begge arbejder for et rent CO₂-mål, da atomkraft hverken tæller som vedvarende energi eller energieffektivitet. Et rent CO₂-mål vil også åbne for andre teknologier, som at pumpe CO₂ fra kul og gas ned i jorden, hvilket også teknisk set begrænser udledningen.

Tarjei Haaland, klima- og energieksperter hos Greenpeace, ser det som kortsigtede løsninger, der intet har med grøn omstilling at gøre. Han er også meget kritisk over for en mekanisme, der gør, at EU-lande og -virksomheder kan investere i projekter i udlandet og indregne den sparede CO₂ i deres eget kvote-regnskab. F.eks. kan den danske stat eller en dansk virksomhed investere i et vandkraftprojekt i Sydamerika, og tælle den CO₂, der spares i Sydamerika, med i regnskabet i Danmark. Fænomenet kaldes *offsetting*.

Hvis man indregner *offsetting*, har EU-landene faktisk nået 2020-målet og har reduceret med hele 23 procent siden 1990. Men *offsetting* er ifølge Tarjei Haaland en dårlig løsning, der intet har at gøre med, hvor meget EU-landene rent faktisk udleder.

»De fleste af disse projekter ville blive gennemført under alle omstændigheder i de lande, hvor det foregår. Hvis man havde nogle meget højere mål i de rige lande, kunne det være en ide at have en mulighed for *offsetting* oven i det. Men

fordi målene er så lave herhjemme, så bliver *offsetting* en mulighed for at løbe fra at gøre noget på hjemmebanen« siger Tarjei Haaland.

»Det nytter ikke, at en stor del af reduktionerne foregår andre steder i verden. Ved at gøre det muligt at købe kreditter, har man sænket presset på den teknologiske udvikling i de rige lande, som er en forudsætning for den grønne omstilling.«

Det er da også den danske regerings holdning, at de 40 procents reduktion i 2030 skal ske på hjemmebanen, fremgår det af et hørings svar til EU-Kommissionens grøn bog.

De kollapsede klimakvoter

Et andet centralt problem med EU-Kommissionens arbejde for at reducere CO₂-udslippet er kvotehandelssystemet ETS (Emissions Trading System). Idéen er at sætte et loft over den samlede CO₂-udledning i EU. Derefter fordeler man kvoter til virksomhederne, og lader de, der udleder mindre CO₂ end den mængde, de er tildelt, sælge de ubrugte kvoter til andre virksomheder, som udleder mere CO₂, end de er blevet tildelt. Det skal skabe incitamenter for at reducere udledningen.

Omstilling for beskæftigelsens skyld

Den grønne omstilling er ikke kun et spørgsmål om miljø- og klimahensyn. Den handler lige så meget om vækst og arbejdspladser.

AF ANDREAS BAY-LARSEN
OG IDA ZIDORE

ARBEJDE. Klimadagsordenen er for længst holdt op med at være et rent spørgsmål om forurening og global opvarmning. Grøn omstilling bliver udråbt som en af måderne at skabe arbejdspladser, der kan erstatte dem, der er gået tabt under den økonomiske krise i Europa. Ræsonnementet er, at en omstilling til CO₂-besparende produktion og udviklingen af vedvarende energiteknologier vil styrke den europæiske konkurrenceevne og dermed beskæftigelsen.

EU-Kommissionen tilslutter sig tilsyneladende koret. I hvert fald er budskabet i publikationen *Et opsving med høj beskæftigelse* fra 2012, at overgangen til miljø- og klimavenlig produktion i Europa vil gavne beskæftigelsen.

Store ord fra Kommissionen

Det samme sagde kommissionsformand José Manuel Barroso i sin tale om unionens tilstand 11. september i år:

»Mens vi bekæmper klimaforandringer, har vores 20-20-20-mål sat kursen for vores økonomi mod grøn vækst og ressourceeffektivitet, reducerede omkostninger og jobskabelse.«

Kommissionen forventer, at målene om henholdsvis 20 procent mindre CO₂, 20 procent vedvarende energi og 20 procent højere energieffektivitet alene vil have skabt 1,5 mio. arbejdspladser i EU i 2020. Ifølge klimakommissær Connie Hedegaard står udviklingen af vedvarende energityper for 410.000 job og teknologi vedrørende energieffektivitet for 400.000 job.

En stol for døren

Professor ved Aarhus Universitet Mikael Skou Andersen er enig i, at en grøn omstilling er helt central, hvis man vil den europæiske arbejdsløshedskrise til livs. Men han tvivler på, at EU kan nå i mål, så længe medlemslandene blokerer.

»Flere medlemslande, især de syd-europæiske, har stadig ikke forstået, hvor meget den store afhængighed af importeret energi slider på deres økonomi og beskæftigelse. Derfor er det en dårlig idé at drosle ned på tilskuddene til vedvarende energi; i stedet er der brug for en langsigtet satsning baseret på en omkostningseffektiv tilgang som det til dels er sket i Barroso's hjemland Portugal.«

I 2011 udgjorde importeret energi 54% af EU's samlede forbrug, hvilket gør EU til verdens største energi-importør, viser tal fra tænketanken IIEA (Institute of International and European Affairs).

Skævvrider konkurrencen

Det er ikke kun medlemslandene, der yder modstand mod de grønne ambitioner. Senest er ni af Europas største energiselskaber gået sammen om et opråb om, at EU-støtte til især sol- og vindenergi har taget overhånd og forvrider konkurrencen.

Baggrunden for støtteordningerne er, at EU-støtte til grønne initiativer skal styrke den globale konkurrencedygtighed for selskaber, der satser på vedvarende energiteknologi.

Både ved billigere produktion af eksisterende produkter og ved eksport af de nye teknologier til andre områder i verden. ♦

(Læs om det batter i analysen på side 8-9).

FOTO: PERNILLE Z. NYGAARD

Problemet er imidlertid, at markedsprisen pr. kvote er for lav til, at kvoteprikerne betyder noget for virksomhederne. Fra 150 kroner pr. ton CO₂ i 2011 var prisen i begyndelsen af 2013 således faldet til omkring 35 kroner pr. ton. Det skyldes, at der fra starten har været oprettet for mange kvoter, at krisen har sat en dæmper på industriaktiviteten, og at EU's mål for vedvarende energi og energieffektivitet rent faktisk har medvirket til at sænke udledningen.

Tarjei Haaland mener, at med de realistiske briller på er der dog ikke noget alternativ til ETS som den regulerende mekanisme. CO₂-skatter eller lignende tiltag er politisk dødfødt.

»Derfor er vi nødt til at reparere kvotesystemet,« siger han. Men det kan kun gøres ved at hæve CO₂-målet markant – til 55 procent, ifølge Greenpeace – fordi det vil medføre et sænket loft for CO₂-udledningen til et niveau, hvor kvoter pludselig får betydning igen. Endelig slår han fast, at det skal være alle tre mål. Ellers risikerer man, at der i stedet satser på knapt så grønne løsninger, som atomkraft og nedpumpning af CO₂ i jorden. Og det rimer ikke på grøn omstilling. ♦

Kan EU gennemføre en grøn omstilling?

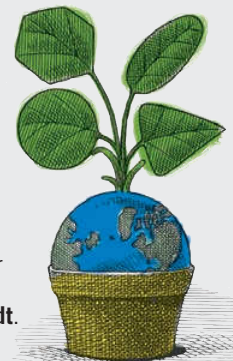
Torsdag den 10. oktober kl. 17-18.30
Wegeners Gård, Vesterbrogade 60A, København V.

Hvad er grøn omstilling, er det vejen ud af krisen og hvilke forhindringer er der? Debatmøde med bl.a. tidligere forhandler for EU-Kommissionen **Jørgen Henningsen**, og chef for EU-Kommissionens repræsentation i Danmark **Jan Høst Schmidt**.

Pris 50 kr., 20 kr. for studerende. Gratis for NOTAT abonnenter.

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

TILMELD DIG PÅ www.deo.dk

KLIMA-PIONER: "Drop slagsmålet om kvoter og år"

Han var med helt fra starten, da klima blev et varmt emne på den politiske dagsorden i EU. I dag mener han det er på høje tid, at EU skifter strategi.

AF STAFFAN DAHLLÖF

PIONER. Det var en fejltagelse at klima i sin tid blev en sag for miljøfolkene alene - og ikke også for finansfolk og økonomer:

»Man skulle have haft fat i transport, landbrug, turisme og hvad ved jeg, men det lykkedes ikke at få nogen fra de økonomiske sektorer med fra begyndelsen. Miljøsektoren satte sig for hårdt på klimaet« siger Jørgen Henningsen.

Det ved han, fordi han selv var med i 1980'erne, da klima gjorde sin entré på den politiske scene i Europa. Den tidligere vicedirektør i Miljøstyrelsen og kemiingeniør med erfaring fra oliebranchen var som direktør i EU-Kommissionens Generaldirektorat for miljø med til at lægge grunden for EU's klimapolitik.

» Det var en fejltagelse at klima i sin tid blev en sag for miljøfolkene alene - og ikke også for finansfolk og økonomer.

»Jeg havde en medarbejder fra Sardinien, som udarbejdede et papir tilbage i 1988 om klimaforandringer ud fra nogle videnskabelige rapporter. Det interesserede folk i Generaldirektorat 12 (forskning).

Det var starten. I næste fase kom politikerne til. Det var efter FN's klimapanel IPCC var etableret og kommet i gang med sit arbejde.«

Markedets velsignelser

Jørgen Henningsen blev Kommissionens chefforhandler op til Kyoto-aftalen, som i 1997 satte begrænsninger for industrilandenes udledning af drivhusgasser.

Og så er resten, kunne man fristes til at sige, historie; en uafsluttet historie. EU fik andre prioriteter, som EU-østudvidelsen i 2004, og den økonomiske krise blev ikke udnyttet til at fremme en klimapolitik.

»Kriser er jo også muligheder for forandring, men det skete ikke. Fra 2000 og frem har troen på markedets velsignelser og liberalisering gjort klimaarbejdet vanskeligere,« siger Jørgen Henningsen.

Han understreger, at han ikke er modstander af liberalisering som sådan, men at liberalisering blev en ideologi, som ikke tog hensyn til de faktiske omstændigheder.

»Jo mere der liberaliseres, jo større bliver spillerummet for de, der vil bremse politisk regulering. De, der taber på reguleringen, markerer sig kraftigt, mens man ikke hører så meget fra dem, der vinder.«

Sagt på en anden måde, så er der ikke meget lobbyisme for forslag, som gavner alle. Liberaliseringen af elmarkedet er et

eksempel på, at virkeligheden ikke altid følger de økonomiske lærebøger. Resultatet er foreløbigt blevet dyrere el for forbrugerne (se boks).

En vrangforestilling

Godt 25 år efter det første EU-papir om truende klimaforandringer, bliver EU set på - og fremstillet - som den globale førerhund.

» Jo mere der liberaliseres, jo større bliver spillerummet for de, der vil bremse politisk regulering.

Det kunne Jørgen Henningsen tage æren for, hvis han var enig. Det er han ikke:

»Klimapolitikken er blevet talt op, men i realiteten prioriteret ned. Det er en vrangforestilling at europæerne er progressive. Recessionen har gjort, at 2020-målet allerede blev nået i 2009, og faktisk har vi mulighed for i de kommende år at øge CO₂-udslippet og samtidig opfylde målet!« siger han.

Hvad har Connie Hedegaard fået udrettet - som EU's første kommissær med klimaet som eneansvarsområde?

»Det er trist, at en af vores største politiske talenter reelt ikke har været i stand til at gennemføre noget af betydning i sin tid som kommissær, selv om det åbenlyst ikke er hendes skyld. Heller ikke globalt, hvor FN har givet sig selv fire års friskvarter. Der er jo ingen som helst grund til at tro, at man i 2015 vil kunne blive mere enige om en global aftale end i 2009, 10 eller 11.«

Og dog. Der findes dårlige og mindre dårlige alternativer.

Alle vandt - og alligevel ingen

Jørgen Henningsen opfordrer sin tidligere arbejdsgiver og miljøbevægelserne til at give slip på modellen med bindende og tidsbestemte reduktionsmål:

»Desværre er de to hovedkræfter - EU og de grønne organisationer - fikserede på Kyoto-arkitekturen. Man leder efter

Liberalisering gav dyrere el

Liberaliseringen af luftfarten har ført til billigere flybilletter (tænk bare på EasyJet, Ryanair og Norwegian). Liberaliseringen af telemarkedet har gjort det billigere at ringe. Men liberaliseringen af energimarkedet har gjort elektricitet dyrere.

Forklaringen er, at elpristfastsættelsen sker på basis af den højeste pris, der er nødvendig for at igangsætte en produktion svarende til efterspørgslen.

Den pris får så også alle de producenter, der ellers havde været villige til at producere billigere. Systemet har ingen konkurrence udefra, i og med at al ny produktion vil kræve højere priser for at være rentabel, fordi pristfastsættelsen alene er baseret på de variable omkostninger.

Vindkraft, som er dyr at installere, presser de daglige markedspriser ned, fordi den har lave driftsomkostninger. Jo mere vind, jo mindre naturgasbaseret el, der ville have medført højere priser. Det er også grunden til at et liberaliseret el-marked ikke frister til at investere i nye anlæg.

Den tidligere chefforhandler for EU-Kommissionen Jørgen Henningsen, deltager stadig aktivt i klimadebatten.

I mål 11 år før tiden

EU har opnået de opstillede mål for CO₂-udslip. Det skete 11 år før tid. Den knap så gode nyhed er, at det siger mere om målene, end om opfyldelsen.

EU-målet for 2020 omfatter de otte central- og østeuropæiske lande, som ikke var med i EU ved Kyotoaftalen 1997 og, hvis CO₂-udslip faldt drastisk med det industrielle kollaps efter Sovjet-tiden. Det fald bidrog med ca. 5 procent til EU's samlede CO₂-balance. Andre ca. 5 procent kommer fra u-landsprojekter, de såkaldte CDM-kreditter, der allerede i 2008 i vidt omfang var gennemført.

Det reducerede ambitionen til 10 procent, hvoraf ca. halvdelen allerede var realiseret i forbindelse med opfyldelsen af Kyotoforpligtelsen for 2008-2012.

Tilbage af de 20 var så 5 procent. De røg ud med recessionen.

Siden 2009 har EU konstant ligget under, hvad der er nødvendigt i 2020!

»Kommissionen ved udmærket, at det forholder sig sådan, men har ingen interesse i at sige det,« siger Jørgen Henningsen.

nøglen, hvor der er det bedste lys, ikke der hvor den er tabt. Det blokerer for fremskridt.«

»Klimaforkæmperne har vundet, fordi alle har accepteret, at temperaturstigninger med mere end 2 grader bør undgås. Klimamodstanderne har vundet, fordi der ingenting sker.«

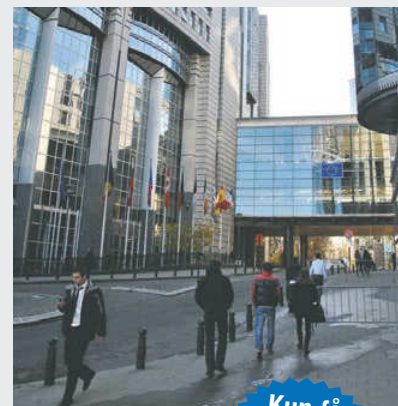
Så hvad virker?

»Vi skal tilbage til klimakonventionen fra 1992 med forpligtelser på konkrete politikker i stedet for fremtidige reduktionsmål, som ingen kan blive enige om. Det

” Man leder efter nøglen, hvor der er det bedste lys, ikke der hvor den er tabt.

kan være krav til energieffektivitet, eller til CO₂-udslippet fra biler, eller stop for nye kulkraftværker uden kuldioxidlagring.«

»Der skal et fokus på strukturelle tiltag, mere end på tal. Vindenergi virker. Men den slags ting, som et skift til varmepumper for eksempel, tager tid. De er ikke politiske vindere.« ♦

Kun få pladser

Besøg Bruxelles og EU

3 dages bustur med afgang den 5. oktober og 23. november

Vi tager til Bruxelles for at blive klogere på EU og se byen. Vi besøger institutionerne: Den danske Repræsentation, EU-Kommissionen og EU-Parlamentet.

Vi får oplæg under busturen. Vi bor på 4-stjernet hotel. Vi kører dagkørsel ud, og natkørsel hjem. Pris: 1.800 kr.

LÆS MERE OG TILMELD DIG PÅ www.deo.dk

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

Bendt Bendtsen,
MEP for
Det Konservative
Folkeparti (EPP)

AF IDA ZIDORE

Er grønne investeringer vejen ud af krisen?

Grønne investeringer kan ikke stå alene, men de er helt afgørende for dansk og europæisk konkurrencedygtighed i det 21. århundrede, for vores forsyningssikkerhed og for klimaet.

Bør EU blive 100% uafhængig af fossile brændstoffer?

Der vil være brug for fossile brændstoffer i mange årtier frem. 100% uafhængighed er en fin ambition, men vi skal samtidig passe på med ikke at stikke os selv blå i øjnene. Vedvarende energi har stadig sine begrænsninger.

Hvad mener du om atomkraft og skifergas som alternative energikilder?

Atomkraft vil på kort sigt fortsat være en vigtig energikilde i Europa, men nye sikkerhedskrav gør det dyrere og mindre rentabelt på længere sigt. Jeg ser gerne udvinding af skifergas i Europa, hvis det kan gøres på en miljømæssigt forsvarlig måde og på markedsvilkår.

Skal EU sætte bindende mål for energieffektivisering?

Ja, et fælles og bindende EU-mål er med til både at sikre lige vilkår på det indre marked, samt at målet rent faktisk opfyldes.

Liberaliseringen af el-markedet gjorde strøm dyrere for forbrugere. Hvad siger det dig?

Det skyldes især høje skatter og afgifter i Danmark og for lidt reel konkurrence på elmarkedet. Det siger dog også noget om, hvor vigtigt det er med energieffektivisering og investeringer i både vedvarende og alternative energiteknologier.

Vægelsindet vind

Teknologien bag sol-, vind- og vandkraft er dyr og besværlig at udvikle. Men det kan man ændre på ved at yde støtte til forskning og skabe et marked for vedvarende energi. Spørgsmålet er, om EU gør nok.

AF MADS TORP SKAFTE JESPERSEN

ANALYSE. Der skal meget til, hvis man vil omstille et helt samfund til vedvarende energi. Den måske største udfordring er, at de teknologier, der kan "høste" vedvarende energi, er meget dyrere, fordi udviklingen af dem historisk har været prioriteret lavere end udviklingen af f.eks. kulkraftværker og olieplatforme.

Den udfordring kan politisk afhjælpes på to måder. For det første kan man tilføje penge til forskning i vedvarende energiteknologier. For det andet kan man forsøge at skabe et marked for vedvarende energiteknologi, hvor "learning-by-doing" forfiner teknologien og gør den billigere. Det gøres normalt ved at etablere en tilskudsordning, så det bliver økonomisk attraktivt for industrien at producere f.eks. vindenergi.

Ikke nok til forskning

I budgetperioden 2007-2013 har EU afsat 2.350 millioner euro til forskning i energi, og ca. halvdelen af de midler går til forskning i vedvarende energi. Det lyder af meget, men set i lyset af, at EU i samme periode bruger 2.750 millioner euro på forskning i atomenergi – hvilket ikke hører under posten for energiforskning – er belødet knap så prangende.

Det er ikke bare de grønne miljøorganisationer, der har været stærkt utilfredse med ubalancen i budgettet. Også det Internationale Energi Agentur opfordrede i 2008 EU til at ændre kurs.

EU har til dels imødegået kritikken ved at oprette to midlertidige fonde, som siden 2009 har pumpet yderligere 1.765 millioner euro ud i vedvarende energiprojekter. De har været med til at finansiere innovative projekter i 9 store havvindmølleparker i Nordsøen, som på grund af krisen var gået i stå.

Desværre ser det ud til, at EU's øgede forskningsindsats er kortvarig. De to midlertidige fonde er ved at løbe tør for midler, og under de næsten afsluttede forhandlinger om EU's budget for 2014-2020 ser det ikke ud til, at energiforskningen har fået tilført flere midler. Medlemslandene fik med krisen som argument forhandlet en kraftig reduktion af budgettet igennem, og energidelen blev et af de store ofre.

"Learning-by-doing"

EU forsøger også at fremme dannelsen af et marked for vedvarende energi. Det sker primært gennem de forkromede målsætninger, som politikerne elsker at fremføre i pressen.

I 2001 vedtog EU et direktiv med målsætningen om 22 procent vedvarende energi i det samlede europæiske elektricitetsforbrug inden 2010. Men målsætningen var ikke bindende for medlemslandene og blev derfor – som man kunne have forudset – ikke nået.

Dette "selvmål" førte da også til, at EU's nuværende målsætning på 20 procent vedvarende energi i det samlede energiforbrug inden 2020 er bindende for medlemslandene.

2020-målsætningen tvinger medlemslandene til at indføre foranstaltninger, som fremmer vedvarende energi, typisk gennem tilskudsordninger. Målsætningen er helt central for den vedvarende energisektor, der kræver stabile politiske rammer, hvis selskaberne skal investere i store vedvarende energiprojekter.

I marts i år udkom Kommissionen med en statusrapport over 2020-målsæt-

Debat i AALBORG:
Hvad er penge?

Torsdag den 10. oktober kl. 17.30 - 19.30
Foredragssalen, Medborgerhuset,
Rendsburggade 2, Aalborg

Lektor på CBS **Ole Bjerg** lægger op til debat med to politikere. Repræsentant fra Venstre og **Orla Hav** fra Socialdemokratiet.

Hvad er penge og hvor kommer de fra?
Hvem styrer pengemængden i samfundet og hvordan?

Pris 50 kr., 20 kr. for studerende.
Gratis for NOTAT abonnenter

TILMELD DIG PÅ www.deo.dk

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

ningen. Den viser, at EU faktisk er på vej mod at opfylde målsætningen. Udviklingen var ikke gået helt så hurtigt som forventet, men ifølge Kommissionen er man altså på rette vej.

Men her skal man holde tungen lige i munden. De tal, der ligger til grund for beregningen, er fra 2010. Siden da har mange EU-lande skåret i deres støtteordninger til vedvarende energi. Spanien, Tjekkiet og Bulgarien har endda indført tilbagevirkende nedskæringer i deres støtteordninger.

Denne usikkerhed i støtteordningerne har selvfølgelig medført, at energisektoren er blevet mere tilbageholdende i forhold til

at starte nye vedvarende projekter. Selv i de lande, hvor energivirksomhederne har tillid til støtteordningerne, kan nye projekter være svære at realisere på grund af bankernes forsigtighed med at låne penge ud. Derfor går også udviklingen af vedvarende energiteknologier gennem "learning-by-doing" meget langsomt. ♦

Mads Torp Skaftes Jepsen har skrevet speciale om EU og udbredelsen af vedvarende energi med titlen "The European Union and Offshore Wind Energy", som i september 2013 tildelte ham titlen cand. merc.pol. i International Business and Politics.

Ekspertseminar om handelsaftalen mellem EU og USA

Frihandel for hvem?

Onsdag den 30. oktober kl. 13.00-16.00
VerdensKulturCentret, Nørre Allé 7, 2200 København N.

Forhandlingerne om verdens største handelsaftale er i gang. Bliv klogere på indholdet af handelsaftalen, når et panel af eksperter stiller skarpt på den oversete kritik af aftalen med spørgsmålet: frihandel til fordel for hvem? Seminaret er på engelsk.

Pris 100 kr., 50 kr. for studerende og NOTAT abonnenter. Inkl. kaffe og kage.
Arrangør: DEO i samarbejde med Afrika Kontakt

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

TILMELD DIG PÅ www.deo.dk

5
SKARPE

Dan Jørgensen,
MEP for Socialdemokraterne (S&D)

AF IDA ZIDORE

Er Kommissionens ambitioner for 2030-målene høje nok?

EU-Kommissionen har endnu ikke været konkrete i forhold til præcis hvor meget og hvordan, vi skal skære i vores CO₂-udledning frem mod 2030. Men der er gode takter, og det er næppe klimakommissær Connie Hedegaard, der svækker EU's ambitioner. Jeg er langt mere bekymret for, om EU's medlemslande simpelthen har sat klimakampen på stand by.

Bør det nuværende mål om 20% reduktion af drivhusgasser inden 2020 sættes op til 30%?

Ja. Alle eksperter siger, at det er nødvendigt, hvis vi skal undgå, at klimaforandringerne løber løbsk. Men det er også noget, vi skal gøre for at styrke vores konkurrenceevne. I fremtiden er det dem, der er mest energieffektive, der står bedst i den globale konkurrence.

Skal EU afskaffe kvotehandelssystemet?

Nej, det ville være tåbeligt at afskaffe det, som Kina, Australien og andre nu kigger på for at kopiere. Men det skal selvsagt reformeres, så det bliver mere effektivt, og så der ikke kan svindles. Allervigtigst er det, at prisen for en CO₂-kvote hæves. Ellers er der ikke de nødvendige incitamenter til at spare. Det er simpelthen nødvendigt for at gøre økonomien i vedvarende energi god nok.

Kan EU blive 100% uafhængig af importerede fossile brændstoffer?

Vi er jo allerede enige om, at vi skal være tæt på uafhængige i 2050, så det korte svar er ja. Problemet er, at det er småt med viljen til også at sætte de konkrete tiltag i gang, der er behov for allerede nu.

Hvad mener du om biobrændstof som alternativ energikilde?

Vi skal ikke bruge så meget 1. generations biobrændsel. Majs og andre fødevarer skal ikke laves om til brændsel og puttes på biler. 2. generations biobrændsel er derimod en god idé.

En grænseløs kamp for skatten

Det internationale samfund har rettet kikkerten mod de mange milliarder, der hvert år forsvinder i skattely. Og det er et stort fremskridt. Ikke kun fordi skatteunddragelse er synd for u-landene, men fordi det er uretfærdigt for de fleste af os, mener politisk leder i IBIS Lars Koch.

AF IDA ZIDORE

SKATTELY. Lars Koch er en ivrig mand. Når han taler, kommer der cirka 170 ord ud af hans mund i minuttet. Jeg ved det, for jeg har selv talt efter på min optagelse af interviewet. Men det er der måske heller ikke så meget at sige til, når man tænker på, at han – lederen af politik og kampagner i IBIS – er én af de eneste i Danmark, der bruger stort set al sin tid på kampen mod skattely. Og det er en kamp, der kræver engagement.

NOTAT kunne i sidste måned berette, at EU's medlemslande årligt går glip af omkring 7.500 milliarder kroner i skatteindtægter, fordi virksomheder eller privatpersoner ikke betaler skat. Et astronomisk beløb, der – hvis man kom problemet til livs – kunne løse mange af de vanskeligheder, Europa står overfor.

Lars Koch er en "u-lands-mand", men det, der driver ham, er en solidaritet og retfærdighed, som ikke kender landegrænser. Den er global.

” Det handler faktisk ikke så meget om, at det er synd for u-landene.”

»Kampen mod skattely handler grundlæggende om retfærdighed. Det er ikke retfærdigt, at store selskaber og super rige mennesker kan snyde små selskaber og almindelige mennesker i skat. Hverken i Danmark, Zambia eller Bolivia«, siger han til NOTAT.

Stop tyven!

Traditionel bistand handler om at give penge til de fattige. Skattedagsordenen er anderledes, fordi den handler om at hjælpe u-landene til at indkræve deres

egne penge. Det er interessant, synes Lars Koch.

»Det handler ikke så meget om, at det er synd for u-landene. De ville jo faktisk have råd til at bygge skoler og veje, hvis vi ikke stjal deres penge!« siger han.

” Det, jeg savner, er at Danmark stiller sig aktivt frem i EU og siger: Vi er imod det her! ”

Hvorfor i alverden er den politiske leder i IBIS interesseret i at fremhæve, at det ikke er synd for u-landene?

»Fordi det er den samme dagsorden i Danmark og Zambia. Efter krisen har man jo set de her *Uncut Movements* i bl.a. England og USA, der stiller spørgsmålstegn ved, at man skærer i velfærden samtidig med, at man lader de rige slippe for regningen. Det er i virkeligheden det samme, der sker alle vegne. Vi har brug for fælles løsninger. Det ville Holger K. blive lige så glad for som finansministeren i Mozambique.«

Øget forståelse

Hvor længe har u-landene haft fokus på skattedagsordenen?

»Dagsordenen er på vej frem i u-landene. Der er en stigende opmærksomhed omkring, at de bliver snydt, så vandet driver. Det er i høj grad drevet af internationale organisationers arbejde, men man har også i Den Afrikanske Union etableret det, der hedder *High Level Panel on Illicit Financial Flows* (Højniveau-panel om illegal kapitalflugt, red.), som opererer på regeringsniveau i Afrika. Jeg føler også selv, at der er en stigende forståelse, når jeg for eksempel snakker med Ghanas mineminister. Når jeg præsenterer tallene for ham, kan han udmærket se, at der er et problem.«

At afhjælpe problemet er straks meget sværere. De færreste afrikanske lande kan stille op mod de store mine- og olie-selskaber, der har råd til at hyre nogle af verdens dygtigste skatterådgivere.

Fra højre til venstre

Derfor er det også internationale regler, der skal til, mener Lars Koch. Og der er heldigvis politisk vilje fra højre til venstre i det meste af Europa. Dog med visse forbehold:

»Søren Pind (tidligere udviklingsminister, red.) sagde i sin tid, at han anerkender problematikken, men at det ikke må ende med, at vi hamrer selskaberne i hovedet, for multinationale selskaber kan sagtens spille en vigtig rolle i forhold til udvikling. Men stort set alle politikere er enige om, at det aldrig er i orden, når selskaberne snyder i skat. På den måde er der en stor vilje, som jeg tror er skubbet frem af finanskrisen.«

I sidste måneds NOTAT kunne vi ikke få en kommentar fra Holger K. Nielsen. Hvad er dit indtryk af hans indstilling – går regeringen helhjertet ind i kampen?

Blå bog: Lars Koch

Født i 1965 på Frederiksberg.

Først uddannet tømrer, senere cand. scient.pol. fra Københavns Universitet.

Har siden studierne arbejdet med udviklingsøkonomi, særligt Verdensbankens og IMF's krav til udviklingslandenes strukturtilpasningsprogrammer og gældsregering.

Har boet i Bolivia i to år og arbejdet med indianske folk og gældsregering.

Aktiv fodbold- og tennisspiller.

” Det er ikke retfærdigt, at store selskaber og super rige mennesker kan snyde små selskaber og almindelige mennesker i skat. Hverken i Danmark, Zambia eller Bolivia. ”

»Den tidligere og nuværende regering har faktisk ryddet op i Danmark som skattely. Holger K. kom i april – bl.a. hjulpet af vores underskriftindsamling – ud med et stærkt udspil i Børsen om, at Danmark går ind for blandt andet sortlistning af skattely og land-for-land-rapportering (standard for store selskabers regnskaber, red.). Det, jeg savner, er at han – og Danmark i det hele taget – stiller sig aktivt frem i EU og siger: Vi er imod det her! Det er der andre lande, der

gør. EU fungerer jo på den måde, at hvis der er flere lande, der presser på, så flytter det mere.«

Tror du den globale, kollektive indignation over skatteunddragelse – som der trods alt har været de seneste par år – har nået sit klimaks?

»Jeg er rigtig bekymret for, at den har nået sit klimaks. Vi har fået sat en meget stor dagsorden i starten af 2013 og krisen har været en anledning til at

genvinde mulighederne for at regulere. Efterhånden som krisen løses er jeg bange for, at fokus på skattely svinder. For selvom vi har nået meget, er vi ikke i mål endnu.« ♦

Næste måneds interview er med dokumentarfilminstruktør Tom Heinemann, der er aktuell med filmen "Varm luft for milliarder" om svindel med CO₂-kvoter.

OECD karakteriserer SKATTELY som lande, der har:

- Ingen eller minimal skattesats.
- Mangel på gennemsigtighed i personers eller virksomheders skatteforhold.
- Love der forhindrer udveksling af personers eller virksomheders skatteinformationer med andre lande.
- Mangel på krav om, at en virksomhed har reale aktiviteter i landet. (Kilde: IBIS)

Læs også septemhernummeret af NOTAT: Kan EU lukke skattely?

Lars Koch og skatteminister Holger K. Nielsen funderer over at lukke skattely.

Hvorfor er bankerne blevet så store?

AF LARS PEHRSON

KLUMME. I kølvandet på finanskrisen debatteres bankernes størrelse. Sporene fra lande som Island og Cypern, der er gået i knæ på grund af en alt for stor banksektor, skræmmer. Også Danmark har en bank, der er næsten dobbelt så stor som landets økonomi, og dermed relativt større end f.eks. de største banker i USA.

Men hvorfor er bankerne blevet så store? Vi skal tilbage til 1980'erne, da politikerne begyndte af afskaffe og ændre de regler, der skulle styre pengesektoren. De-reguleringen har siden muliggjort såkaldte "finansielle supermarkeder", dvs. banker med aktiviteter, som før blev drevet i adskilte virksomheder. Banker sælger nu også realkreditlån og forsikringer, og realkreditinstitutterne sælger banklån. Dertil kommer, at det har været attraktivt for bankerne at ekspandere kraftigt i udlandet.

Fusioner

De største amerikanske banker blev til gennem en lang række store sammenlægninger, og det samme er sket i Danmark.

Sammenlægninger af to eller flere banker har været et effektivt middel til at øge markedets forventninger til en bank og dermed få dens aktiekurs til at stige. Netop dét blev ledelsernes vigtigste succeskriterium.

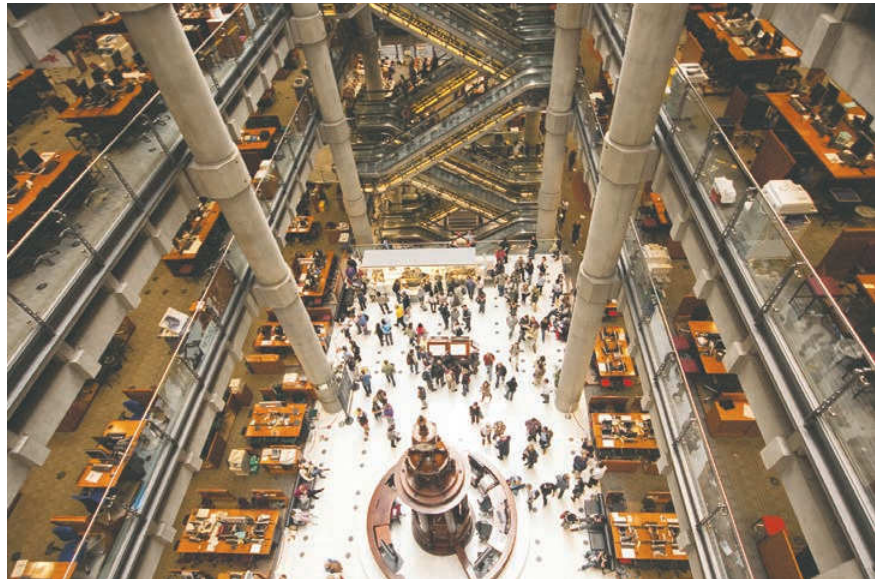
Og så er det blevet en udbredt og sejlivet opfattelse, at stort er godt. Tilsynsmyndigheder verden over har mere eller mindre eksplicit foretrukket færre og større banker. Selv Forbrugerrådet mener,

Denne måneds svar af:

Lars Pehrson

Direktør i Merkur Andelskasse, et pengeinstitut med fokus på bæredygtighed og social ansvarlighed. Nuværende indehaver af Ebbe Kløvedal Reichs demokratistafet.

De store banker er vokset enormt siden 80'erne. Her ses Lloyds Bank i London.

at færre banker vil være godt for konkurrencen og forbrugerne. Der er tydeligvis behov for en debat om, hvad der giver reel konkurrence.

Stor eller mega-stor

Et samfund har brug for en mangfoldig banksektor med både små og store - og forskellige - banker for at kunne dække forskellige behov. En banksektor med få og store banker vil have en tendens til, at forskellene mellem bankerne udviskes.

Mega-banker er der derimod ikke brug for, selv om fortalere for store banker ofte henviser til behovet for at kunne matche de største virksomheders lånebehov. Det er en overdrivelse. De betjener sig alligevel af flere banker og rejser ofte deres lån uden om bankerne via obligationsudstedelser.

Kommer banker over en vis størrelse, kan man ikke længere føre bevis for, at driften bliver mere effektiv. Behovet for de største banker kan næppe begrundes på samfundsniveau, men bunder snarere i personlige ambitioner og magtkonstellationer.

"Systemiske" banker

Oven på finanskrisen har man introduceret begrebet "systemiske banker" eller SIFI (Systemically Important Financial Institutions). Det er en finere måde at omtale banker, der er "too big to fail". Danske politikere forhandler i skrivende stund om

NOTAT bringer hver måned et kritisk svar på et basalt spørgsmål fra økonomiens verden. Økonomi er ikke naturvidenskab, og der er som regel ikke ét rigtigt svar. Indsend gerne dit spørgsmål til redaktionen@notat.dk - så leder vi efter et svar.

Systemiske banker

Danske Bank, Jyske Bank, Sydbank, Nordea Bank Danmark, Nykredit Bank, BRF Kredit.

Disse seks banker blev i marts 2013 udpeget af Erhvervs- og Vækstministeriet som "Systemisk vigtige finansielle institutioner i Danmark".

skrappere krav til egenkapital i systemiske banker. Særlige SIFI krav er et politisk greb for at undgå den ubehagelige diskussion om opdeling af de største banker.

Tanken er, at de systemiske banker skal være så solide, at de ikke kan gå ned. Men det er en illusion, for egenkapitalens størrelse er slet ikke pointen her. Vi ved fra finanskrisen, at kombinationen af reelle problemer og mere eller mindre rationel frygt, der spreder sig i hele systemet, vil kunne true den finansielle stabilitet og dermed et helt lands økonomi - berettiget eller ej.

Opstår en sådan situation omkring et lands banksektor eller en systemisk bank, er der kun ét at gøre: Staten eller centralbanken må på banen med omfattende garantier.

Der kan være gode grunde til flere krav til egenkapital - men det løser ikke problemet her. Vurderer man, at en bank er for stor for sit hjemland, er den eneste løsning at gøre den mindre. ♦

Endnu et korruptionsvalg i Tjekkiet

Det centraleuropæiske land Tjekkiet blev i midten af juni rystet af en korruptionsskandale, betegnet som en af de mest pinlige i regionens historie siden overgangen fra kommunismen. Der er udskrevet nyvalg i oktober.

SKANDALE. Den 13. juni stormede mere end 400 politibetjente de nationale og lokale regeringskontorer i Tjekkiet samt store selskaber, der var ejet af højt-profilerede forretningsfolk med tætte forbindelser til landets politiske elite. Under razziaen konfiskerede politiet blandt andet omkring 150 millioner tjekkiske kroner (ca. 46 millioner danske kroner) og et ukendt antal guldenheder.

Syv folk blev tilbageholdt, deriblandt seniorrådgivere fra regeringspartiet Civic Democratic Party (ODS), samt premierministeren Petr Necas kontorchef, Jana Nagyova, som er sigtet for at have bestukket flere parlamentsmedlemmer og beordret efterretningsagenter til at overvåge folk – blandt andet premierministerens kone, Radka Necasova.

Historien nåede sit klimaks, da Petr Necas kort efter trådte af som landets premierminister og forlod tjekkisk politik. For at føje yderligere spot til skade kom det frem, at Petr Necas havde en affære med Jana Nagyova.

Hele skandalen har ødelagt Necas' ellers pletfrie politiske ry i landet, som en politiker der var kommet "for at rydde op i tingene".

Apatien hersker

Sagen satte gang i en tiltrængt offentlig debat om, hvor linjen går mellem legitime politiske aftaler og korruption – som i denne sag, hvor Jana Nagyova forsøgte at bestikke tre parlamentsmedlemmer, der var imod regeringens spareplan, ved at tilbyde dem høje stillinger i statsejede selskaber.

Når man læser de tjekkiske medier udlægger politikere og journalister denne form for korruption som en gråzone, der kan forsvares som værende "en legitim del af kompromisbaseret demokratisk politik". Men det lader til at offentligheden har fået nok.

De tjekker, som jeg har diskuteret emnet med, mener ikke, at der er plads til amoralske studehandler som disse i et demokrati. Men apatien er til at tage og føle på, for det er langt fra noget nyt i tjekkisk politik, at man blander kortene og starter forfra grundet korruption inden for regeringens døre.

Præsidenten tager magten

Historien slutter dog langt fra her. Midt i sommerens turbulente politiske atmosfære afslog Tjekiets præsident Miloš

Zeman nemlig regeringens bud på en erstatning for premierminister Necas. Zeman udpegede i stedet en teknokratregering udenom parlamentet – anført af hans gamle ven, økonomen Jiří Rusnok.

Det er påfaldende – og har vakt harme – at en præsident, der almindeligvis kun har symbolsk betydning, dermed tilsidesatte en folkevalgt regering!

Miloš Zemans argument har været, at han har større mandat til at blande sig i tjekkisk politik end sine forgængere, da han er den første direkte folkevalgte præsident. Et andet argument kan være, at folket ifølge meningsmålingerne bakkede op omkring hans valg af en ny regering.

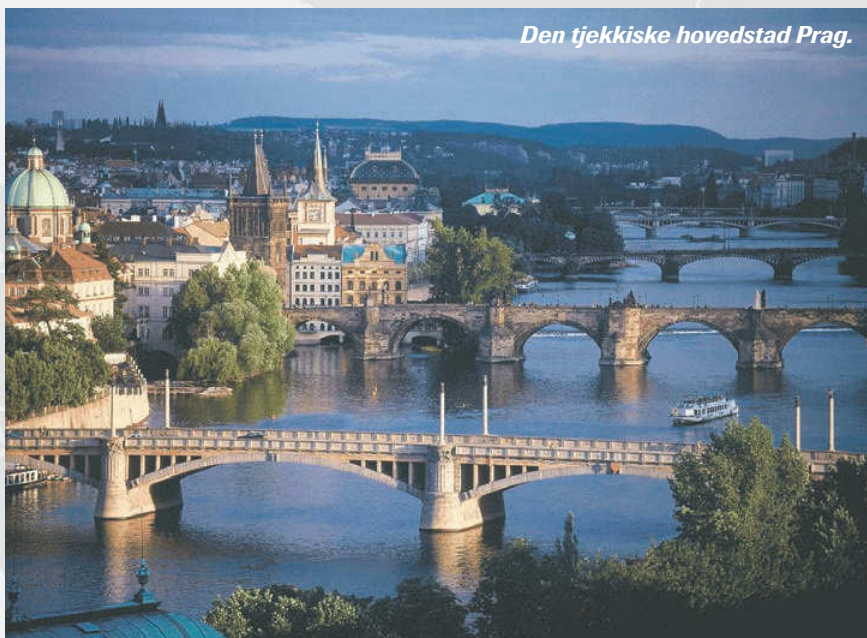
Ikke desto mindre blev levetiden også kort for Zemans håndplukkede regering. Som forudsagt kom det til en mistillidsafstemning den 7. august, hvor Rusnoks regering modtog støtte fra kun 93 af de 193 parlamentsmedlemmer, der var til stede.

Kommunister nærer håb

Resultatet fik det konservative parti Top09, som er en del af centrumhøjrefløj, til at slutte sig til de venstrefløjspartier, der krævede nyvalg. Parlamentet blev opløst den 20. august, hvor 140 ud af 200 parlamentsmedlemmer stemte for forslaget, der var fremsat af Kommunistpartiet, de venstreorienterede Socialdemokrater og Top09.

På samme tid blev der udskrevet nyvalg til oktober, hvor Socialdemokraterne står til at blive det største parti. Det vil dog kræve hjælp fra andre partier at komme i regering. Socialdemokraternes formand, Bohuslav Sobotka, som meget vel kan blive Tjekiets næste premierminister, har også rakt hånden ud mod den yderste venstrefløj og antydet et kommende samarbejde med Kommunistpartiet. Et parti som for en stor del af de mere end 10 millioner tjekker stadigvæk symboliserer 41 års undertrykkelse. ♦

Kristian Foss Brandt er Centraleuropa-redaktør på magasinet rØST, et internetmagasin om Østeuropa. Han er uddannet ved Danmarks Journalisthøjskole og har bopæl i Zagreb, Kroatien, hvorfra han også fungerer som freelancejournalist med fokus på østeuropæiske forhold.

Den tjekkiske hovedstad Prag.

TJEKKIET

Befolkning: ca. 10,5 mio.
(Danmark ca. 5,5)

Areal: 78.866 km²
(Danmark 43.561)

BNP pr. indbygger i forhold til EUs gennemsnit: 79%
(Danmark 125, Luxembourg 271, Bulgarien 47)

Stemmer i EUs Ministerråd:
12 ud af i alt 352
(Danmark 7, Tyskland 29)

Medlemmer af EU-Parlamentet:
22 ud af i alt 766
(Danmark 13, Tyskland 99)

AF SVEN SKOVMAND

Tjekkiets historie

Det tjekkiske område blev i 500-tallet besat af slaviske stammer, og deres to fyrstendømmer, Bøhmen og Mæhren, blev forenet i 1129. I lang tid var tjekkerne dog underlagt den tyske kejser.

I 1400-tallet indledte Jan Hus et opgør med den katolske kirke. Den tyske kejser lod ham brænde i 1419, men tilhængerne gjorde oprør og styrede til 1462. I 1618 førte et nyt oprør til Tredivårskrigen.

Under krigen blev tjekkerne udplyndret og med tvang gjort til katolikker. Men da Østrig-Ungarn led nederlag i Første Verdenskrig, dannede de i 1920 Tjekkoslaviet sammen med slovakkerne mod øst.

I 1200-tallet havde tyske bønder bosat sig i grænsebjergene – *Sudeterne*. I 1938 gjorde Hitler krav på området, og ved det berygtede Münchenforlig lod England og Frankrig ham få sin vilje. Kort efter blev Tjekkoslaviet besat af tyskerne, men efter krigen blev de tre millioner tyskere med magt tvunget ud af landet.

Tjekkoslaviet var i 1920'erne og 30'erne et velfungerende demokrati, men i 1948 førte et kommunistisk kup til, at landet blev en lydstat under Sovjetunionen.

I 1968 gennemførte Alexander Dubcek en række økonomiske reformer, hvad der førte til, at Sovjetunionen lod landet besætte. Først i 1989 førte "Fløjlsrevolutionen" til landets frihed.

I 1992 blev landet delt i Tjekkiet og Slovakiet, og i 2004 blev Tjekkiet medlem af EU. ♦

SKOVMANDS NOTATER

17. AUG. — 9. SEPT.

Polsk ambassade advarer mod danske fagforeninger

9. september. Den polske ambassade har ifølge Berlingske lavet en manual, hvori man giver polske arbejdsgivere gode råd om, hvordan de kan omgå fagforeningerne og holde lønnen nede.

Man advarer mod at indgå overenskomster med danske fagforeninger, da det kan blive dyrt. Man fraråder også at give oplysning om lønforhold.

Beskæftigelsesminister Mette Frederiksen har protesteret over for ambassaden og bedt den om at oplyse korrekt om de danske regler.

Ambassader skal gavne deres lands erhvervsliv, men dette går dog vist for vidt.

Udenlandske virksomheder bryder reglerne

6. september. Ifølge Arbejdstilsynet viste en razzia den 5. september, at der var problemer med 70 ud af 93 udenlandske virksomheder inden for byggebranchen og det grønne område. Razziaen blev foretaget sammen med politiet og Skat.

I 57 tilfælde blev loven om arbejdsmiljø overtrådt, og mange steder måtte man gribe ind for at beskytte de ansattes sikkerhed. Omkring halvdelen af virksomhederne overholdt ikke skattereglerne.

Aktionen var den femte af årets otte landsdækkende aktioner mod social dumping. De er indført efter aftale mellem regeringen og Enhedslisten.

Godt, at der nu gøres en indsats mod social dumping. Det var den tidligere regering ikke interesseret i.

EU-regler truer danske dagpenge

5. september. De danske dagpenge trues af EU, mener ugebrevet A4, der udgives af LO.

I dag skal en EU-borger være medlem af en dansk arbejdsløshedskasse og arbejde mindst tre måneder i Danmark for at kunne få dagpenge her. Men mange mener, at denne særregel er i strid med EU-reglerne. EU-Kommissionen vil efter alt at dømme forlange, at det bliver let-

tere for EU-borgere at få dagpenge i Danmark. Set med østeuropæiske øjne er de danske dagpenge fyrstelige. En arbejdsløs polak kan få ti gange så meget i understøttelse i Danmark, som han kan få i sit hjemland.

Hvis mange EU-borgere benytter deres ret til dagpenge, kan det blive en bombe under hele systemet. Det vurderer direktøren for arbejdsløshedskasserne Verner Sand Kirk. Han frygter, at det vil føre til, at beløbet sættes ned fra de nuværende 17.300 kroner om måneden.

Ja, EU er en trussel mod den danske velfærd. Og den kan måske kun reddes, hvis vi går ud.

EU-klage kan skade små biografer

20. august. En klage til EU fra de store danske biografkæder har fået regeringen til at foreslå, at kommunerne over tre år kun må støtte lokale biografer med højst 1,5 millioner kroner. Det kan blive farligt for de 105 små danske biografer, der besøges af 8 procent af dem, der ser film.

Der er nemlig ikke kun tale om den direkte støtte, som kommunerne giver biograferne. I støtten medregnes også indirekte tilskud som fritagelse for husleje og snerydning af fortove.

Mange biografer frygter, at de må lukke, hvis forslaget bliver til lov.

Sagen er endnu et eksempel på, at Danmark er alt for ivrigt til at gøre det, som EU ønsker.

Danmark skal føre Færøernes sag mod EU

17. august. EU vil straffe Færøerne, fordi de har sat deres kvote af sildene i Nordatlanten op fra 5 til 17 procent. Færøske sild må derfor ikke landes i havne i EU, herunder havnene i Danmark.

I de senere år er der kommet flere sild til de færøske farvande, fordi vandet er blevet varmere. Færingerne mener derfor, at de må have ret til en større kvote. Det har de ikke kunnet komme igennem med. Derfor har de ensidigt fastsat en højere kvote.

EU's reaktion har fået færingerne til at rette en klage mod EU – en klage, der skal føres som en voldgiftssag under FN's havretskonvention. Og sagen skal føres af Danmark, fordi både vi og Færøerne er en del af rigsfællesskabet.

Lad os håbe, at sagen får et lykkeligt udfald. Det vil gavne fællesskabet mellem vore to lande.

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter.

Den klassiske scene i
 "Halløj på Badehotellet",
 hvor Basil går strækmarch.

"Don't mention the war"

Den britiske forfatter, skuespiller og meget høje mand John Cleese er sprunget ud som politisk kommentator, og deler nu sin insider-viden om sikkerhedspolitik i en analyse af de europæiske landes alsidige reaktioner på krigen i Syrien.

KRIG. Efter at europæiske statsledere længe har diskuteret, om en militær intervention er løsningen på konflikten i Syrien, gør den britiske komiker John Cleese nu sin entré i debatten. I et indlæg, der har floreret på internettet de seneste uger, vurderer manden bag satireprogrammer som *Monty Python* (1969-1974) og *Halløj på badehotellet* (1975-79) de europæiske landes positioner.

Cleese lægger ud med sine egne landsmænd. Han forklarer:

Englænderne har – efter de seneste begivenheder i Syrien – hævet deres sikkerhedsniveau fra "fornærmelse" til "ærgrelse", forklarer han. Snart bliver sikkerhedsniveauerne dog muligvis hævet til "irriteret" eller endda "pikeret". I øvrigt var det under bombningen af England i 2. Verdenskrig, at landsmændene sidst nåede "pikeret". Da var landet nemlig nær ved at løbe tør for te.

De skotske naboer har hævet deres sikkerhedsniveau fra "gale i skralden" til "lad os få ram på de møgsvin". Faktisk har skotterne ikke andre niveauer. Det er derfor, de er blevet udnyttet af den britiske hær de sidste 300 år.

Lidet bedre står det til med franskmændene, der har løftet terror-alarmtilstanden fra "løb væk" til "gem jer". Der findes kun to højere niveauer, skriver Cleese. Den ene er "samarbejd!" og den anden "overgiv jer!".

Italien har over for Syrien hævet sikkerhedsniveauet fra at "råbe højt og ophidset" til "udførlig militær positur". Der findes stadig to mulige niveauer i Italien: "ineffektive kampoperationer" og "skifte side". Spanierne, derimod – de er kun optagede af at sætte ind med deres nye u-både, skriver Cleese.

Så er der belgierne. De er som sædvanlig på ferie. Deres største bekymring er, at NATO trækker sig ud af Bruxelles.

Sidst, men bestemt ikke mindst, er der tyskerne. De har løftet deres alarmeredskab fra "hånlig arrogance" til "klæde sig ud i uniform og syngte marchsange". De har også et par niveauer til: "invadere en nabo" eller "tabe".

Men måske skal man ikke lytte for meget til manden. Det var ham, der i afsnit seks af TV-serien *Halløj på Badehotellet* formanede sine ansatte til "ikke at nævne Krigen" for de tyske gæster, men selv endte med at gå

strækmarch og heile gennem hele hotellet. I øvrigt et gensyn værdigt!

Det mystiske indlæg af John Cleese har vundet mange klik på nettet de seneste uger.

Historien lyder, at Cleese allerede skrev det tilbage i 2011. Nogle mener slet ikke, det er ham, der har skrevet det. Hvorom alting er, så morede vi os godt på redaktionen. ♦

Ida Zidore